

Sag C-269/19**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

29. marts 2019

Forelæggende ret:

Curtea de Apel Cluj (Rumænien)

Afgørelse af:

27. februar 2019

Appellant:

Banca B. SA

Indstævnt:

A. A. A.

Hovedsagens genstand

Appel iværksat af Banca B. SA, sagsøgt i første instans, til prøvelse af den dom, hvormed Tribunalul Specializat Cluj (den særlige domstol i Cluj, Rumænien) gav A. A. A. delvist medhold og fastslog, at en række kontraktvilkår i låneaftalen indgået mellem parterne, og navnlig kontraktvilkårene om beregningsmetoden for den variable rentesats, var urimelige.

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

Anmodningen om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF vedrører fortolkningen af artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13/EØF.

Præjudicielle spørgsmål

1. Skal artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13/EØF fortolkes således, at den nationale ret – efter at have fastslået den urimelige karakter af et kontraktvilkår, der definerer mekanismen til at fastsætte den variable rentesats ved formelen »fast

margen og referencerenter anvendt af en bank på grundlag af ugenomsigtige kriterier«, inden for rammerne af en kreditaftale, hvor der kun i det første år anvendes en fast rentesats, mens der i de efterfølgende år anvendes en variabel rentesats opgjort i henhold til den nævnte formel – kan tilpasse kreditaftalen i lyset af de faktiske elementer heri således, at der fastsættes en beregningsmetode for den variable rentesats på grundlag af gennomsigtige referenceparametre (LIBOR/EURIBOR) og bankens faste margen med henblik på at sikre en bedre forbrugerbeskyttelse?

2. Såfremt det foregående spørgsmål besvares benægtende, skal artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13/EØF da fortolkes således, at den nationale ret efter at have fastslået den urimelige karakter af et kontraktvilkår som det ovennævnte ved en retsafgørelse anvender en fast rentesats med henvisning til den faste margen, som blev aftalt for aftalens andet gennemførelsesår, eller til den faste rentesats i det første år?

3. Såfremt det foregående spørgsmål besvares benægtende, skal artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13/EØF og effektivitetsprincippet da fortolkes således, at de er til hinder for, at den nationale ret efter at have fastslået den urimelige karakter af et kontraktvilkår som det ovennævnte opfordrer parterne til at forhandle om den nye rentesats, uden at retten fastsætter referenceparametre?

4. Såfremt det foregående spørgsmål besvares benægtende, hvilke foranstaltninger kan da træffes for at sikre forbrugerbeskyttelsen på linje med bestemmelserne i artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13/EØF?

Anførte EU-retlige forskrifter og anført praksis fra Domstolen

Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1

Dom af 14. juni 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349), præmis 63-65 og domskonklusionen

Dom af 30. maj 2013, Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340), præmis 40-47 og domskonklusionen

Dom af 30. april 2014, Kásler og Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282)

Dom af 21. januar 2015, Unicaja Banco og Caixabank (C-482/13, C-484/13, C-485/13 og C-487/13, EU:C:2015:21)

Dom af 21. december 2016, Gutiérrez Naranjo (C-154/15, C-307/15 og C-308/15, EU:C:2016:980)

Anførte nationale forskrifter

Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori (lov nr. 193/2000 om urimelige kontraktvilkår i aftaler indgået mellem erhvervsdrivende og forbrugere, herefter »lov nr. 193/2000«), der gennemfører bestemmelserne i direktiv 93/13, og hvis artikel 6 i det væsentlige fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i aftalen ikke har virkninger over for forbrugeren, og at aftalen – med forbrugersens samtykke – kun fortsat har virkninger, hvis den kan videreføres uden de urimelige vilkår, og hvis artikel 7 bestemmer, at forbrugeren, såfremt aftalen ikke kan have virkninger efter fjernelsen af de urimelige kontraktvilkår, har ret til at ophæve aftalen og i givet fald opnå erstatning for tab.

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 50/2010 privind contractele de credit pentru consumatori (lovdekret nr. 50/2010 om forbrugerkreditaftaler, herefter »O.U.G. nr. 50/2010«), hvis artikel 37, litra a), bestemmer, at den variable rentesats i kreditaftaler med variabel rentesats er bundet til ændringer i referenceindekset EURIBOR/ROBOR/LIBOR/referencerente anvendt af Banca Națională a României (den rumænske nationalbank), afhængigt af lånevalutaen, hvorpå långiveren kan lægge en bestemt fast margen i hele aftalens løbetid.

Ordonanța Guvernului nr. 21/1992 privind protecția consumatorului (lovdekret nr. 21/1992 om forbrugerbeskyttelse, herefter »O.G. nr. 21/1992«), hvis artikel 9c, litra g), nr. 1, som blev indført ved Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 174/2008 (lovdekret nr. 174/2008), fastsætter, at leverandører af finansielle tjenesteydelser i forbindelse med kreditaftaler med variabel rentesats indgået med forbrugere skal sikre, at ændringer af rentesatserne ikke må afhænge af et skøn foretaget af leverandøren af finansielle tjenesteydelser og skal have tilknytning til ændringer i en række verificerbare referenceindekser, som nævnes i aftalen.

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne

- 1 Den 5. juni 2007 indgik appellantens SC BANCA B. SA og indstævnte A. A. A., i egenskab af låntager, en personlig låneaftale, som blev sikret ved pant med 1. prioritet, for et beløb på 182 222 EUR i en periode på 300 måneder.
- 2 Aftalen fastsatte en årlig rentesats på 7,4% i lånets første år, hvorimod den løbende rentesats i den efterfølgende periode bestod af den på udlånsbankens kontorer bekendtgjorte variable referencerentesats med et tillæg på 1,50 procentpoint (artikel 5).
- 3 De generelle lånebetingelser fastsatte, at den løbende rentesats i låneperioden kunne variere på baggrund af udviklingen i kundens samlede gæld til banken (artikel 2.6), og at banken kunne ændre rentesatsen uden låntagerens samtykke på grundlag af omkostningerne for kreditmidler (artikel 2.10a). Med hensyn til lån med variabel rentesats bundet til et referenceindeks LIBOR/EURIBOR kan rentesatsen i henhold til de samme generelle betingelser variere på baggrund af

udviklingen i referenceindekset (artikel 2.10b). Den nye rentesats, som kan ændres hvert halvår, bekendtgøres på bankens kontorer fra og med datoen for dens anvendelse og anvendes på lånets restbeløb opgjort pr. datoen for ændringen (artikel 2.11).

- 4 Den 9. juni 2017 anlagde A. A. A. sag ved Tribunalul Specializat Cluj (den særlige domstol i Cluj, herefter »Tribunalul«) med påstand om, at det fastslås, at kontraktvilkårene om den variable rentesats er urimelige og derfor ugyldige. A. A. A. nedlagde endvidere påstand om, dels at banken som følge af den fastslåede ugyldighed tilpligtes at ændre kontraktvilkårene i overensstemmelse med parternes vilje på tidspunktet for aftalens indgåelse og at tilbagebetale de i kraft af de urimelige kontraktvilkår modtagne overskydende beløb, dels at rentesatsen, både den tidligere og den fremtidige, beregnes på ny efter følgende formel: principalt værdien af referenceindekset 6-måneders EURIBOR med et tillæg på 1,5 procentpoint, subsidiært den på tidspunktet for aftalens indgåelse fastsatte faste rentesats, dvs. 7,4%.
- 5 Ved civilretlig dom af 23. januar 2018 gav Tribunalul A. A. A. delvist medhold i den nævnte påstand og fastslog, at kontraktvilkåret i kreditaftalens artikel 5, nærmere bestemt alene med hensyn til mekanismen til at fastsætte den variable rentesats, dvs. formlen »den løbende rentesats består af den variable referencerentesats, som er bekendtgjort på [B.]s kontorer«, samt kontraktvilkårene i artikel 2.6, 2.10a og 2.11 var delvist ugyldige. Tribunalul fastslog endvidere, at kontraktvilkåret i kreditaftalens artikel 2.10b var ugyldigt hvad angår den del, hvor det fastsatte, at långiveren havde mulighed for, men ikke pligt til, at ændre den variable rentesats i forhold til de i aftalen nævnte referenceindekser, dvs. LIBOR/EURIBOR.
- 6 Tribunalul pålagde endvidere banken at afklare aftalens kontraktvilkår om rente ved at definere rentesatsens bestanddele og størrelse: 1,50 procentpoint (margen i henhold til aftalens artikel 5) + 6-måneders EURIBOR. Tribunalul fastslog endvidere, at rentesatsen udelukkende ville kunne ændres på grundlag af referenceindekset 6-måneders EURIBOR og specificerede, at bankens margin er fast og alene kan ændres ved parternes skriftlige aftale herom.
- 7 Banken blev pålagt at tilbagebetale alle de i kraft af de urimelige kontraktvilkår modtagne overskydende beløb i forhold til beløbet beregnet efter den af Tribunalul anvendte formel.
- 8 Efter at have konstateret, at det kontraktvilkår, hvorefter banken ensidigt og uden at anvende gennemsigtige kriterier kan ændre den løbende rentesats, var urimeligt, bemærkede Tribunalul, at fjernelsen af dette kontraktvilkår uden fastlæggelse af virkningerne af denne konstatering i praksis ville bevirke en ændring af aftalen således, at rentesatsen fastsættes til det niveau, som var gældende i det første låneår, og at aftalen herved bliver særligt gunstig for den erhvervsdrivende med den konsekvens, at en eventuel forhandling kan forventes at mislykkes. Endvidere

ville fastsættelsen af en fast rentesats indebære en ændring af aftalen i strid med parternes vilje, idet disse nemlig traf aftale om en variabel rentesats.

- 9 Med henvisning til Domstolens dom i sagen Banco Español de Crédito (C-618/10), i sagen Unicaja Banco og Caixabank (C-482/13[, C-484/13, C-485/13 og C-487/13]) samt i Jörös-sagen (C-397/11) bemærkede Tribunalul, at den simple konstatering af ugyldighed fratager aftalen enhver gyldig metode til at ændre rentesatsen, hvilket sår tvivl om, hvorvidt aftalen kan opretholdes, og at indledningen af en ny forhandling mellem parterne ikke vil sikre en effektiv og hensigtsmæssig løsning af tvisten, idet en mislykket forhandling vil foranledige parterne til igen at gå rettens vej.
- 10 Da Tribunalul på grundlag af ovenstående overvejelser fandt, at rettens »indgreb« med henblik på at afhjælpe/fjerne de urimelige elementer skal have forrang og er nødvendigt for at genskabe balancen mellem parterne, traf Tribunalul i mangel af en national bestemmelse, som på tidspunktet for aftalens indgåelse regulerede metoden til at fastsætte rentesatsen i kreditaftaler sikret ved pant, beslutning om analog anvendelse af bestemmelserne i artikel 9c, litra g), nr. 1, i O.G. nr. 21/1992 samt bestemmelserne i artikel 37, litra a), i O.U.G. nr. 50/2010.

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 11 A. A. A. er af den opfattelse, at kontraktvilkårene om metoden til at fastsætte renterne – hvad angår den *variable referencerentesats* – har urimelig karakter, fordi dette element i rentesatsen indebærer, at banken vilkårligt kan ændre rentestørrelsen, hvilket er til skade for forbrugerens legitime interesser.
- 12 Banken har i det væsentlige gjort gældende, at Tribunalul ændrede beregningsformlen med hensyn til hele aftalens løbetid og herved fuldstændigt ignorerede parternes vilje på tidspunktet for aftalens indgåelse, idet Tribunalul overskred sine retlige kompetencer og ikke tog højde for nylig praksis fra Domstolen, især dommen i sag C-618/10, Banco Español de Crédito. Efter bankens opfattelse bevirker princippet om handlingers symmetri, at et obligatorisk forhold i kraft af en aftale kun kan ændres aftalemæssigt og ikke ad rettens vej. Banken hævder endvidere, at retten i første instans fejlagtigt baserede sin afgørelse på bestemmelserne i artikel 9c, litra g), nr. 1, i O.G. nr. 21/1992 og O.U.G. nr. 50/2010, der ikke var gældende på tidspunktet for kreditaftalens indgåelse.

Kort fremstilling af begrundelsen for den præjudicielle forelæggelse

- 13 Den forelæggende ret finder, at de nationale retter i lyset af ovennævnte praksis fra Domstolen har fortolket og anvendt bestemmelserne i artikel 6 i lov nr. 193/2000, der gennemfører artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, på forskellig vis, således at det er nødvendigt at anmode Domstolen om en fortolkning af den sidstnævnte artikel med henblik på at fastlægge virkningerne af konstateringen af

den urimelige karakter af et kontraktvilkår, der definerer beregningsmetoden for den variable rentesats fra og med det andet låneår inden for rammerne af en kreditaftale med fast rentesats i det første år og variabel rentesats i det efterfølgende år.

- 14 I henhold til national ret fører konstateringen af den urimelige karakter af et kontraktvilkår altid til den sanktion, at vilkåret erklæres ugyldigt. I national retspraksis foreligger imidlertid divergerende synspunkter vedrørende de retlige konsekvenser af denne sanktion for aftaleparternes retsforhold, i særdeleshed hvad angår fastsættelsen af de fremtidige renteberegningsmetoder.
- 15 **På grundlag af et første synspunkt** bevirker afgørelser, hvormed et kontraktvilkår om beregningsmetoden for den variable rentesats erklæres urimeligt, at parterne skal indlede nye forhandlinger med henblik på at fastsætte den nye renteberegningsmetode. Det antages derfor, at parterne har pligt til at forhandle dette kontraktvilkår i god tro på en effektiv og hensigtsmæssig måde, således at aftalen mellem parterne fortsat kan gennemføres.
- 16 De retter, som foretrækker denne løsning, finder, at den ret, som skal træffe afgørelse, hverken i henhold til den nationale lovgivning eller direktiv 93/13 kan gøre indgreb i den aftale, som afspejler parternes vilje, og ændre indholdet af et kontraktvilkår. Disse retter er således af den opfattelse, at Domstolens praksis, især dommen i sagen Banco Español de Crédito, udtrykkeligt er til hinder for, at retten supplerer aftalen mellem parterne, fordi parterne selv frit kan fastsætte samtlige kontraktvilkår.
- 17 Den forelæggende ret har efterfølgende henvist til en række mangler i denne tilgang. For det første kan de omhandlede afgørelser kritiseres, fordi de ikke afklarer, om kreditaftalen kan opretholdes, hvilket er i strid med Domstolens udtalelse i præmis 48 i Jörös-dommen. At opfordre parterne til at indlede en ny forhandling forsinker endvidere afklaringen af spørgsmålet, om aftalen kan opretholdes eller ej.
- 18 For det andet bilægges sagen ikke endegyldigt på trods af, at formålet med sagsanlægget netop er at løse tvisten mellem parterne. Det kan nemlig ikke udelukkes, at en mislykket forhandling foranlediger parterne til at gå rettens vej for at fastsætte en renteberegningsmetode. Lignende situationer er indtruffet, og de pågældende retter har forkastet søgsmålet med den begrundelse, at en aftale bør være resultatet af parternes vilje og ikke kan pålægges af retten. I et sådant tilfælde kan der rejses tvivl om opretholdelsen af aftalen, fordi den erhvervsdrivendes forpligtelser savner grundlag i mangel af en interesse.
- 19 For det tredje vedrører en yderligere kritik af denne tilgang i retspraksis, at retten i mangel af en gyldig renteberegningsmetode på tidspunktet for domsafsigelsen kan have vanskeligt ved at opgøre de overskydende rentebeløb, som er blevet betalt i kraft af det urimelige kontraktvilkår og som skal tilbagebetales. Nogle retter har afvist anmodninger om tilbagebetaling, fordi de er blevet indgivet for tidligt, med

henvisning til, at de kræver en aftalemæssig beregningsformel, hvorimod andre retter har opfordret parterne til at indgå en tillægsaftale om fastsættelse af en gyldig beregningsmetode, der også kan finde anvendelse på den tidligere periode, og navnlig fra og med tidspunktet for aftalens indgåelse.

- 20 Forbrugeren har i henhold til Domstolens praksis ret til restitution af de beløb, som den erhvervsdrivende har oppebåret på grundlag af det urimelige kontraktvilkår (Gutiérrez Naranjo-dommen), og som konsekvens af konstateringen af, at et kontraktvilkår er ugyldigt, foreskriver national ret genoprettelse af den situation, der bestod før aftalens indgåelse ved restitution af de beløb, som er blevet betalt i kraft af det urimelige kontraktvilkår.
- 21 For det fjerde har de pågældende retter i praksis, og navnlig i de domme, hvor parterne er blevet opfordret til at indlede en ny forhandling, undladt dels at nævne denne pligt i domskonklusionen, idet pligten alene er blevet oplyst i begrundelsen for dommen, dels at give klare referenceparametre, der afgrænser forhandlingernes omfang (forventet varighed, tidsplan, elementer, som der skal tages højde for, og sanktioner).
- 22 **I henhold til et andet synspunkt** fastslår retten den urimelige karakter af kontraktvilkåret om renter og træffer beslutning om tilpasning af aftalen således, at der fra og med det andet låneår, dvs. efter afslutningen af den periode, hvori en fast rentesats skal anvendes, benyttes en beregningsformel, hvorefter rentesatsen består af den i det andet låneår anvendelige faste margin med tillæg af et gyldigt referenceindeks for lånevalutaen, dvs. LIBOR/EURIBOR.
- 23 De retter, som har anvendt denne tilgang, er af den opfattelse, at den urimelige karakter alene omfatter den del af kontraktvilkåret, som fastsætter et ugenomsigtigt variabelt parameter, og ikke den del, som vedrører en fast margin, som er fastsat med en procentsats og aftalt mellem parterne. Eftersom den simple konstatering af, at bestemmelserne om renter i parternes aftale er ugyldige, ifølge disse retter bevirker, at aftalen, selv om parterne har aftalt en variabel rentesats, ikke længere fastsætter en gyldig metode til ændring heraf, hvilket underminerer muligheden for, at aftalen kan opretholdes, og idet nye forhandlinger mellem parterne ikke sikrer en effektiv og hensigtsmæssig løsning af tvisten, har disse retter baseret sig på den faste margin med tillæg af et objektivt, gennomsigtigt og verificerbart parameter (EURIBOR/LIBOR), således at rentesatsens variable karakter opretholdes.
- 24 Til støtte for fastsættelsen af en særlig variabilitetsfaktor som tillæg til den faste margin har disse retter henvist til en analog anvendelse af de bestemmelser, som er trådt i kraft efter aftalens indgåelse, og navnlig artikel 9c, litra g), nr. 1, i O.G. nr. 21/1992 og artikel 37, litra a), i O.U.G. nr. 50/2010. Den forelæggende ret har anført, at disse bestemmelser ikke er relevante i den foreliggende sag, og at national ret på tidspunktet for kreditaftalens indgåelse ikke indeholdt bestemmelser, i medfør af hvilke retterne kunne tilpasse den mellem parterne indgåede aftale.

- 25 Andre retter har foretaget en »fortolkning« af parternes vilje med udgangspunkt i det oprindelige dokument og finder, at det variable parameter i opgørelsen af rentesatsen skal være EURIBOR/LIBOR, afhængigt af lånevalutaen, fordi det med rimelighed kan antages, at parterne med »den variable referencerentesats, som er bekendtgjort på bankens kontorer« refererede til indekset 1-måned EURIBOR.
- 26 Denne tilgang kan også kritiseres, for det første fordi rumænsk ret på tidspunktet for indgåelsen af den pågældende aftale ikke indeholdt bestemmelser, hvorefter retten kunne tilpasse aftalen og give kontraktvilkåret om renteberegningsmetoden en ny udformning. For det andet forelå der på det samme tidspunkt heller ikke udfyldende bestemmelser om metoden til at fastsætte den variable rentesats, som retterne kunne anvende i overensstemmelse med Domstolens praksis (dommen i sagen Kásler og Káslerné Rábai). For det tredje ville retterne støde på praktiske vanskeligheder, fordi de ville være nødt til at vælge mellem forskellige parametre (1-måned, 3-måned, 6-måned eller 12-måned EURIBOR/LIBOR), og endvidere få vanskeligt ved at begrunde dette valg.
- 27 **Efter et tredje synspunkt** præciseres det, efter at det er blevet fastslået, at kontraktvilkåret om den mekanisme til at fastsætte rentesatsen, der finder anvendelse fra og med det andet lånear (hvad angår den gennemsigtige variabilitetsfaktor), er delvist ugyldigt, at rentesatsen udelukkende består af den faste margen, der opretholdes.
- 28 Argumenterne til støtte for denne tilgang i retspraksis består i, at den del af kontraktvilkåret, som regulerer den faste margen ved fastsættelsen af renteberegningsmetoden, ikke er blevet erklæret ugyldig og derfor hverken kan ændres eller fjernes fra aftalen. Det, som skal fjernes fra aftalen, er alene den aftalemæssige mekanisme, hvorefter den faste margen pålægges en rentemargen, som alene fastsættes på grundlag af bankens egen og ensidige vilje. Derfor kan aftalen opretholdes uden tab for forbrugeren, idet den aftalte faste margen anvendes.
- 29 Med andre ord finder disse retter, at selv om aftalen *de facto* ændres til en aftale med fast rentesats, kan den opretholdes under denne form. i det omfang aftalen afspejler parternes vilje, ikke indeholder urimelige kontraktvilkår og er i overensstemmelse med Domstolens praksis, hvorefter urimelige kontraktvilkår skal fjernes, hvorimod de øvrige kontraktvilkår skal forblive uændret, såfremt aftalen kan opretholdes, og idet retten ikke foretager indgreb i mekanismen til at fastsætte rentesatsen.
- 30 **Ifølge et fjerde synspunkt** finder kontraktvilkåret om metoden til at fastsætte den rentesats, som var gældende i det første år, fortsat anvendelse i tilfælde af konstateringen af den urimelige karakter af kontraktvilkåret om mekanismen til at fastsætte den rentesats, som skulle anvendes fra og med det andet lånear.

- 31 Denne tilgang, som imidlertid er isoleret, forklares med, at den eneste klare henvisning til rentesatsen i kreditaftalen mellem hovedsagens parter udgøres af den rentesats, som var gældende i det første år, og navnlig en fast procentsats, således at alene denne procentsats kan anvendes over for forbrugeren, fordi forbrugeren var bekendt hermed på tidspunktet for kreditaftalens indgåelse og godkendte den i forbindelse med oprettelsen af aftaleforholdet.
- 32 Denne løsning kan imidlertid kritiseres, dels fordi den fastfryser en rentesats, som udelukkende skulle anvendes i det første år, dels fordi den forudsætter et indgreb i aftalen og fjernelsen af rentesatsens variable karakter.
- 33 Den forelæggende ret har anført, at de nationale dommere inden for rammerne af møder rettet mod at analysere situationer med afvigende retspraksis er nået til den konklusion, at retterne ikke kan foretage indgreb i aftalen.

ARBEJDSDOKUMENT